

Asia: Asia VN/25733/2021

Suomen digitaalinen kompassi, 2. luonnos

Kansallinen digikompassi kokonaisuutena

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Digi- ja väestötietovirasto kiittää Digitoimistoa jatkovalmistelusta ja asiakirjan ensimmäiseen luonnokseen annettujen kommenttien huomioimisesta sen uudessa versiossa. Digikompassin toinen luonnos on hyvä, selkeä ja koherentti kokonaisuus. Sen sisältämä kuvaus digitalisaatiokehityksestä sekä toimintaympäristön suunnasta mahdollisuuksineen ja haasteinen on arvokasta jaetun tilannekuvan ja kansallisten tavoitteiden asettamisen kannalta. Jatkoa ajatellen Digikompassin ydin olisi hyvä saada mm. viestinnällisiä tarpeita varten tiivistelmänä käyttöön.

DVV pitää hyvänä, että tiedon laadun merkitys datatalouden ja digitalisaation toteuttamisen edellytyksenä sekä kehittämiseen ja ylläpitämiseen tarvittavien resurssien tarve on tuotu Digikompassissa selkeästi esille. Perusrekistereiden hyödyntämisen ja yleisemmin datatalouden näkökulmasta investointikohteiden luettelossa (luvussa 2.2) olisi syytä mainita myös datainfrastruktuurin peruselementit eli investoinnit datan laatuun ja datan hallinnointiin, koska datatalouden arvonluonti perustuu laadukkaaseen dataan sekä tietoon siitä, mitä dataa käsitellään ja miten. Datatalouden pohja ja digitalisaation peruselementit vaativat jatkuvaa kunnossapitoa, huoltoa ja huolenpitoa siinä missä fyysinen infrastruktuurikin.

On kiitettävää, että Digikompassi on omaksunut yhteiseen käsitteistöön digiturvallisuuden. Dokumentin viimeistelyn yhteydessä olisi syytä vielä tarkistaa terminologian yhtenäisyys ja ajanmukaisuus: esimerkiksi digitaalisen turvallisuuden termistön käytössä vaikuttaa esiintyvän jonkin verran epäjohdonmukaisuutta. Sivuilla 10 sekä 30-31 käytetään ilmaisua "kyberturvallisuus" tai "tieto- ja kyberturvallisuus", kun voitaisiin käyttää laaja-alaisempaa "digiturvallisuus" tai "digiturvallisuuden kokonaisuus". Tarpeettoman kapea-alaiset ilmaisut rajaavat pois muita tärkeitä kattavan turvallisuuden luomiseksi tarvittavia osa-alueita. Kyberturvallisuudella on tärkeä rooli kokonaisuudessa, erityisesti ulko- ja turvallisuuspoliittisesti, mutta yhteiskunnan digiturvallisuudessa, ellei kyberturvallisuuden osa-aluetta erityisesti haluta korostaa, voitaisiin käyttää termiä digiturvallisuus, joka sisältää hallinnan ja johtamisen (ml. riskienhallinta), jatkuvuudenhallinnan, kyberturvallisuuden, tietosuojan sekä tietoturvallisuuden toteutusalueet.

Luettavuuden ja viestin selkeyden näkökulmasta Digikompassissa käytettävän käsitteistön voisi avata, esim. mitä kyberturvallisuus on suhteessa laajempaan digiturvallisuuteen (kuten sivulla 41 onkin tehty). Riskinä on, että eri turvallisuusnäkökulmien ja tehtävien suhde sekä riippuvuudet toisiinsa jäävät ainakin osin epäselväksi. Digiturvallisuuden käsitteen käyttäminen ei vähentäisi kyberturvallisuuden merkitystä, vaan huomioisi OECD:n ja hallituksen periaatepäätöksen mukaisesti kattavalla nykyaikaisella ilmauksella laajan kokonaisuuden, jonka pitää toimia taloudellisten ja sosiaalisten tavoitteiden sekä myös kyberturvallisuuden tukemiseksi. Hyvää Digikompassissa on se, että esitetyissä toimenpiteissä selkeästi ja perustellusti nostetaan esiin digiturvallisuuden osa-alueiden joukosta tietyt kyberturvallisuuden osa-alueet, mikä selkeyttää ja konkretisoi asiaa.

Osaaminen

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Osaamisen osa-alueessa käsitellään erityisesti nuorten ja työssä olevien osaamisen kehittämisestä. Koko yhteiskunnan osallisuuden näkökulmasta osaamisen kehittämisen pitäisi olla jatkuvaa kaikkien ikä- ja väestöryhmien osalta, jotta Suomi pystyy hyödyntämään nopean digitalisaatiokehitykseen tarjoamia mahdollisuuksia kaikessa laajuudessaan. Osaamisen osa-alueella voisi olla syytä myös täsmentää, että digitaalinen sivistys ei synny erillään muista perustaidoista ja sivistyksestä.

DVV katsoo, että digitalisaatio toimintakulttuurin- ja tapojen sekä ajattelun muutoksena, sosio-teknišenä ilmiönä ja syvänä yhteiskunnallisena muutoksena vaatii kansalaisten osaamisen ja taitojen kehittämisen lisäksi myös kansalaisten osallisuuden vahvistamista digitalisaation tulevaisuuden, tavoitteiden ja vision kuvittelussa sekä määrittelyssä jo tunnistettujen sidosryhmien lisäksi.

Digitaalinen infrastruktuuri

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

-

Yritysten digitalisaatio

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

-

Digitaaliset julkiset palvelut

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Digitaalisten julkisten palveluiden yhdenvertaisuuden ja selkeyden hengessä Digikompassissa käytetyt keskeiset käsitteet, kuten ihmiskeskeisyys ja ennakoivuus, olisi hyvä määritellä tekstissä. Näin välttyttäisiin epäselvyyksiltä siitä, mitä ne tarkoittavat ja miten ihmiskeskeisyys ja ennakointi

voisivat käytännössä toteutua. Selkeämpi määrittely voisi myös madaltaa kynnyistä saada eri toimijoita mukaan digikompassin toimeenpanon edellyttämään yhteistyöhön.

”Käyttäjien tarpeisiin perustuvat, julkiset digitaaliset on saatavilla yhdeltä digiluukulta.” (s. 9)
Digiluukun konkretiaa ei ole avattu enempää dokumentissa, mutta tiedon yhteentoimivuus, kerran kysymisen -politiikka ja saumattomat palvelukokonaisuudet esimerkiksi yhden käyttöliittymän kautta ovat erinomaisia lähtökohtia julkisten digitaalisten palvelujen toteuttamiselle. DVV lausui jo Digikompassin 1. luonnoksen osalta seuraavasti:

”Kansalaisille näkyvän palvelukokemuksen kannalta olisi syytä kasvattaa lainsäädännöllä viranomaisten mahdollisuuksia käsitellä ja ratkaista asioita vain digitaalisesti ja lisätä automatisaatioastetta kohdennetuilla investoinneilla. Uskomme, että yleisesti vähemmän asiointitarvetta on parempaa palvelua. Myös mitä enemmän digitaalisia palveluja ja välineitä käyttämään kykenevä väestö asioi digitaalisesti, sitä enemmän siirtyy resursseja toisenlaista apua ja tukea tarvitsevien kohtaamiseen.”

Digitalisaatiokehityksen ohjauksessa olisi viraston näkemyksen mukaan mahdollista ja aiheellista omaksua periaate digitalisaation ensisijaisuudesta, jota periaatetta noudatettaessa ei kuitenkaan jättäisi huomioimatta erilaisia inhimillisen vuorovaikutuksen ja tuen tarpeita. Olisi aiheellista myös pohtia, onko tulevaisuudessa mielekästä erotella digitaalisia palveluita muista palveluista.

DVV:n näkemyksen mukaan kaikkia digitalisaation kehittämisen tasoja olisi edistettävä samanaikaisesti: kansalaisille näkyvää palvelukokemusta, lainsäädäntöä ja digitaalista infrastruktuuria. Vain näitä kolmea tasoa synkronisesti, yhteistyöllä ja samanaikaisesti kehittämällä voidaan saavuttaa digitalisaation sektorirajat ylittävät positiiviset vaikutukset mm. asiakastyytyväisyyden ja viranomaistyön tuottavuuden osalta.

Mahdollisuudet asioida myös muuten kuin digitaalisesti tulee turvata niille henkilöille, joilla ei ole mahdollisuutta sähköiseen asiointiin. Digipalveluiden käytön tuki ja palveluiden tuottaminen kaikille ryhmille, tarvittaessa myös muutoin kuin digitaalisissa kanavissa, ovat luotettavan julkisen hallinnon perustehtäviä. Digipalveluiden käytön tukeen pitäisi kuulua myös käyttäjien osaamisen ja motivaation tukeminen, sillä pelkästään digipalveluiden käytön tuki ei ole riittävä toimi digipalvelujen käyttöasteen lisäämiseksi.

Digikompassin tämän osa-alueen toimeenpanon alalla viranomaisten yhteisen tahtotilan selkeyttäminen, muotoilu ja jalkauttaminen konkreettisiksi yhdensuuntaisiksi toimenpiteiksi on tärkeää, jotta vältettäisiin se, että kukin virasto työstää samanlaisiin tarpeisiin omanlaistaan ratkaisua; todettakoon, että tämä huomio liittyy myös digitaalisen infrastruktuurin ja sen hyödyntämisen osa-alueeseen. Käytännön esimerkkejä ovat pilvipalvelujen tai automaation hyödyntäminen, joissa kysymyksissä olisi aiheellista luoda yhteinen suunta sekä perusteet sen

noudattamiselle. Yhtenäiset kansalliset linjaukset ja käytännön ratkaisut varmistaisivat voimavarojen kohdentamisen suurimman vaikuttavuuden omaavaan tekemiseen.

Salovaara Timo
Digi- ja väestötietovirasto